

KARAS

Veikiausiai pragulėjau čia ir dalį kitos nakties. Visa kairė ausis buvo krauju priskretusi prie žemės, burna irgi. Galvoje klaikiai užė. Aš miegojau tame užesyje, o paskui pradėjo lyti, pylė kaip iš kibiro. Šalimais vandeny drybsojo apsunkęs Kersiuzonas. Ištiesiau ranką prie jo kūno. Paliečiau. Kitos nebegalėjau pajudinti. Nežinojau, kur ta kita ranka. Ji išlėkė į orą aukštai, aukštai, sukosi erdvėje, o tada nukrito ir ėmė trūkčioti man už peties, už gyvos mėsos. Aš kaskart sužviogdavau it skerdžiamas, paskui pasidarė dar blogiau. Po to, nors vis dar rėkiau, riksmas buvo jau ne toks perkūniškas kaip griausmas, skeliantis galvą, dundantis viduje lyg traukinys. Priešintis buvo beviltiška. Šitoj maišalynėj, pro šalį švilpiant sviediniams, aš pirmą kartą miegojau visame tame triukšme, tačiau sąmonės galutinai nepraradau, todėl mane kaustė siaubas. Išskyrus valandas, kai buvau operuojamas, daugiau niekada galutinai neprarasdavau sąmonės. Nuo keturioliktų metų gruodžio visada miegodavau klaikiame triukšme. Karas įsmigo man į galvą. Jis uždarytas mano galvoje.

Taigi. Jau sakiau, kad vidury nakties persiverčiau ant pilvo. Man pavyko. Išmokau atskirti išorės garsus ir tuos, kurie manęs daugiau niekada nepaliks. Dėl skausmo, tai žiauriai gėlė petį ir kelį. Vis dėlto aš atsistojau. Giliai viduriuose jaučiau alkį. Šiek

tiek pasisukau į kažkokį aptvarą, prie kurio mes su Ledreljeru ir gurguole gavome galą. Kur jis dabar galėtų būti? O kiti? Išsiso valandos, beveik visa naktis ir diena praslinko nuo tada, kai atėjom jų sutraiškyti. Tik mažytės kalvelės kūpsojo ant šlaito ir sode, kur rūko, spragsėjo ir ruseno mūsų vežimai. Didžiulis kalvės furgonas vis dar bjauriai anglėjo, gardžių, galima sakyti, jau nebuvo likę. Viduj esančio adjutanto neatpažinau. Tolėliau atpažinau vieną iš arklių su kažkokiu daiktu už jo, gražulo galu, gulintį pelenuose prie fermos sienos, byrančios grumulais. Tikriausiai jie grįžo, šuoliais atlėkė prie griuvėsių pačiame bombardavimo įsiūtyje, pačiame kulų lietuje, pliekiančiame juos iš užpakalio, čia jau tikrai galima pasakyti. Gerai pasidarbavo tas Ledreljeras. Dar kiek pakarksojau toje pačioje vietoje. Tai buvo sviedinių trinta ir pertrinta purvynė. Jų čia atskriejo ne mažiau kaip du šimtai. Lavonai ir šen, ir ten. Vaikinas su kavaleristo krepšiais buvo perrežtas lyg granatas, čia jau tikrai galima pasakyti, nuo kaklo iki kelių praskiepo. Jo dūbliuose rausėsi dvi storos žiurkės, ramiais snukiais graužiančios krepšį. Dvokė pašvinkusi mėsa ir aptvaro degėsiai, bet labiausiai – krūva viduryje, kur riogsojo gera dešimtis sudraskytų, vienas ant kito suvirtusių arklių. Čia baigėsi šuoliavimas, staigiai sustabdytas didžiulio sviedinio, arba trijų, sprogusių už poros metrų. Atmintyje, kažkur galvos košėje, ūmai iškilo šlamančiųjų kapšas*, kurį turėjo Ledreljeras.

Aš vis dar nesumoju, ką manyti. Savijauta buvo ne tokia, kad įstengčiau per daug sukti galvą. Nors ir pastiręs iš baimės, velniškai nerimavau, o dar tas kauksmas, kurį valkiojau su saviimi. Ar šiaip žiūrėsi, ar taip, neatrodė, kad vertėtų pasilikti šitame mėšle. Be to, nebuvau visai tikras, ar tolumoje girdžiu pabūklą.

* Dėl nuorodų į kitus autoriaus raštus žr. kūrinio aprašą, p. 141.

Viskas susimaišė. Horizonte mačiau tolstančius raitelių ir pėsčiųjų būrelius. Norėjau, kad ten būtų vokiečiai, bet jie nesiarti-
no. Be abejo, turėjo kitų reikalų kitose vietose. Matyt, bus gavę
įsakymų. Čionykštę žemę mūšis bus jau nualinęs. Taigi man
vienam teks rasti pulką! Kur jis galėjo prašapti? Galvoti, nors ir
nuotrupomis, reikėjo bandyti iš kelinto karto, kaip kad žmonės
bando kalbėtis stoties perone, pro šalį dundant traukiniui. Min-
čių nuotrupos, bet labai rišlios, vienos po kitų. Tokia veikla var-
gina, sakau jums. Dabar aš jau išsitreniravęs. Per dvidešimt metų
išmoksti. Mano siela sukietėjo kaip bicepsas. Daugiau nebetikiu
lengvais dalykais. Aš išmokau muzikuoti, miegoti, atleisti ir,
kaip patys matote, kurti grožinę literatūrą su siaubo guriniais,
išplėštais iš niekad nesibaigiančio triukšmo. Palikime tai.

Didžiojo kalvės furgono nuolaužose buvo beždžionienos
konservų*. Nuo gaisro jie susprogo, bet man dar buvo geri. Ta-
čiau kamavo ir troškulys. Viskas, ką kimšau viena ranka, buvo
permirkę krauju, žinoma, mano ir kitų. Tada ėmiau ieškoti la-
vono, tebeturinčio naminės. Aptikau pačiame gale, prie aptva-
ro vartų, tai buvo kavaleristas. Jo milinėje radau bordo, net du
butelius. Be abejo, vogtus, karininko bordo. Paskui nukropinau
į rytus, ten, iš kur atėjome. Stabčiojau kas šimtą metrų. Pajutau,
kad pradedu neįžlibinti daiktų ten, kur jie turėtų būti. Dingo-
jauisi matęs arklį vidury lauko. Norėjau ant jo užsiropšti, bet iš
arti pamačiau, jog tai išdumta karvė, nugaišusi prieš tris dienas.
Mane tai žvėriškai vargino. Netrukus išvydau ir baterijų pabūk-
lus, kurių tikriausiai nebuvo. Su mano ausim dėjosi panašūs
dalykai.

* Beždžionienos konservais niekinamai buvo vadinami jautienos konservai,
nes metropolijos kareiviai tvirtino matę, kaip kolonijų kareiviai valgę džiovintą
beždžionieną. (Vert. past.)

Tikrų pualiu* vis dar nesutikau. Dar kažkiek kilometrų. Vėl sriubtelėjau kraujo. Triukšmas galvoje mažumėlę aptyko. Bet tada aš viską išvėmiau, net ir abu butelius. Viskas sukosi. Klausyk, Ferdinandai, tariau sau. Juk nepadvėsi dabar, kai perėjai tokį pragarą!

Dar niekada nebuvo toks narsus. O paskui pagalvojau apie kapšą, apie visus apiplėštus [pulko] furgonus ir tada pajutau trigubą skausmą: rankos, klaikiai blerbiančios galvos ir dar didesni – sąžinės. Mane suėmė siaubas, nes šiaip jau esu geras vaikas. Būčiau pradėjęs kalbėti garsiai, jei kraujas nebūtų klijavęs liežuvio. Apskritai man tai teikia drąsos.

Šis kraštas buvo lygus, bet klatingi, gilūs grioviai, pilni vandens, ėjimą labai apsunkino. Nuolat reikėjo daryti lankstus, grįždavau į tą pačią vietą. Vis dėlto man pasivaideno, kad išgirdau zvimiant kulkas. Ir girdykla, prie kurios sustojau, veikiausiai buvo tikra. Ranką laikiau kita ranka, nes nebegalėjau jos ištiesti. Ji negyva karojo man prie šono. Ties petim buvo kažkas panašus į didelę kempinę iš medžiagos ir kraujo. Jei nors kiek ją krusteliu, tiesiog apmirštu – toks žiaurus skausmas perveria iki pat gyvuonies, čia jau tikrai galima pasakyti.

Jaučiau, kad viduje liko dar daug gyvybės ir ji, taip sakant, gynėsi. Jei kas būtų papasakojęs, nieku gyvu nebūčiau patikėjęs, jog tai įmanoma. Dabar kepėsčiau ne taip jau blogai, sustodavau tik kas du šimtus metrų. Nežmoniškas skausmas diegė viską – pradedant koja žemiau kelio ir baigiant galvos vidumi. Be viso to, dar ir ausis buvo it pliupanti košė, daiktai taip pat ne visai tokie kaip anksčiau. Jie atrodė lyg iš mastikos, medžiai nėmaž neprisitvirtinę, kelias po mano apautu tai kilo,

* Pualiu (pranc. *poilus*), plaukuotaisiais, buvo vadinami prancūzų kareiviai frontininkai. (Vert. past.)

tai nuožulniai leidosi. Ant manęs buvo tik palaidinė ir lietus. Vis dar nė gyvos dvasios. Tokiame plačiame ir tokiame tuščiame lauke galvos bildesį girdėjau labai gerai. Buvo beveik bau-gu savęs klausytis. Maniau, sukelsiu mūšį – toks griausmas trunkėsi viduje. Manyje aidintis griausmas buvo garsesnis nei mūšio dundesys. Blykstelėjus saulei, tolumoje virš laukų išky-la varpinė, milžiniška. Eik ten, sakau sau. Kryptis ne blogesnė už kitas. Paskui aš atsisėdu – makaušėje bilda, ranka sutrupinta – ir bandau prisiminti, kas neseniai atsitiko. Bet negaliu. Mano atmintyje balaganas. Be to, pragariškai karšta, net varpinė kai-talioja atstumą, tai išdygsta prieš pat akis, tai tolėliau. Gal čia miražas, sakau sau. Bet aš ne toks kvailas. Jei jaučiu tokį skaus-mą visame kūne, matau ir varpinę. Čia toks samprotavimo bū-das, būdas atgauti pasitikėjimą. Štai aš ir vėl pėslinku kelkraščiu. Posūkyje per purvyną maknoja kažkoks bičas, jis neabejotinai mane mato. Pamanau, jog ten raitosi lavonas, man greičiausiai vaidenasi. Jis apsilvilkęs geltonais škurliais, su šautuvu, dar nie-kad nebuvau regėjęs tokių pajacų. Bičas dreba, o gal drebu aš. Jis pamoja, kad prieičiau. Tai aš ir einu. Niekuo nerizikuoju. Jis mane užkalbina iš arti. Išsyk jį atpažįstu. Tai anglas. Garbės žodis, man atrodo fantastika, kad jis anglas. Pilna kosere krau-jo iškart atsakau angliškai, taip išeina savaime. Aš, nenorėjęs išdaužti nė tuzino žodžių, kai ten mokiausi, pradedu pokalbį su biču geltonais škurliais. Matyt, iš susijaudinimo. Net mano ausiai pasidarė lengviau, kalbantis su juo angliškai. Tarytum mažiau traškėjo. Paskui jis padėjo man eiti. Rūpestingai laikė, apglėbęs per pečius. Aš tankiai sustodavau. Maniau, jau geriau, kad mane surado jis negu koks asilas mūsiškis. Jam bent jau ne-reikėjo pasakoti visos karo istorijos, kad suprastų, kaip baigėsi mūsų žygis.